

inferioribus autem occurunt duo alia specia-
lia dubia, partim ad religiosos, partim ad lai-
cos pertinentia.

7. An possit religiosus petere dispensationem voti ab Episcopo. — Quinto ergo interrogari potest an possit subditus Prælati exempti, ut religiosus, verbi gratia, petere dispensatio- nem sui voti ab Episcopo, et non a Prælato suo, quasi cedendo privilegio exemptionis. Sed hæc quæstio generalis est de usu talis jurisdic-
tionis, præsertim in favorabilibus et volunta-
riis, quam, Deo dante, tractando de statu re-
ligioso, disseremus. Interim videri potest Pa-
norm., in cap. *Significasti*, de Foro compet.,
num. 11, et q. 7, tom. 8, qui partem negan-
tem late defendit, et videtur consentanea juri,
quia exemptio non est favor religiosi, sed re-
ligionis, cui non potest privatus renunciare,
cap. *Si diligenti*, de For. compet. Item quia per exemptionem anfertur jus Episcopo in ta-
lem personam, et confertur Prælato religionis
auctoritate Papæ, quam postea subditus sua
voluntate mutare non potest; et propter alia,
de quibus latius in loco allegato.

8. A quo Prælato novitiorum vota queant dispensari. — Sexto inquiri potest de noviti-
orum votis, a quo Prælato possint dispensari,
an a Prælato religionis, vel a proprio Episco-
po. Et habet locum quæstio, quando novitus
vult dispensari ante professionem; nam si ve-
lit usque ad professionem expectare, et inte-
rim ea servare, postea non indigebit dispen-
satione, nam in ipsa professione extingui-
tur, ut postea dicemus. Deinde aliud est agere
de propria dispensatione, qua omnino tollatur
vinclum voti, aliud de suspensione voti
quoad executionem pro illo anno probationis.
Nam pro illo anno, probabile est habere Præla-
tum religionis potestatem in novitium ad sus-
pendendam executionem quorumcumque votorū,
quæ vel opera religionis et ordinum
impedit, vel nimium aggravare possunt
onus religionis, quia pro illo tempore novitus
est commissus regimini Prælati religionis ut
eum gubernare possit, prout oportuerit ad fi-
nem probandi illum, et ut ipse etiam probare
possit religionem, unde habet omniem jurisdic-
tionem necessariam ad hunc finem. Est au-
tem maxime necessarium ut moderari possit
alia opera, vel onera, quæ vel impedire
possunt alia exercitia religionis, vel onerosa
illa reddere, ne illa occasione vel difficilior
reddatur religio, et perseverantia in illa, vel
omittenda sint opera religionis propter pecu-
liaria onera votorum. Quæ ratio locum habet,

sive talia vota facta sint ante assumptum reli-
gionis habitum, sive post, et ita idem de
utrisque dicendum est. Sive ergo hoc fiat per
modum indirectæ irritationis prohibendo ma-
teriam voti, sive per modum commutationis,
de qua postea dicemus, sive per modum in-
terpretationis, declarando pro eo tempore et
in eo statu non esse melius, nec gratius Deo
exequi talia vota, sive per modum justæ dis-
pensationis, certum videtur hoc genus suspen-
sionis esse licitum, et in potestate Prælati reli-
gionis.

9. Quocirca, si vota essent talia, ut solum
pro illo anno, et in tali statu et modo, et non
alias, essent observanda ex intentione voen-
tis, per talem suspensionem consequenter tol-
lerentur omnino, non tam per directam dis-
pensationem, quam per lapsum temporis pro quo
implenda erant, in quo justum impedimen-
tum intervenit. At vero si vota non sint onero-
sa vitæ religiosæ pro illo tempore, ut si sit votum
simplex et privatum easitatis, aut obe-
dientiae secundum illam regulam, aut sit de
execuendis ipsomet operibus religionis, ut de
servando debito silentio, vel similibus, non
est cur suspendantur, nec in Prælato religionis
est ad hoc potestas ex vi directi regiminis,
quia cessat ratio facta, ut constat; nec etiam
possunt tolli per absolutam dispensationem, ut
jam dicam. Deinde si vota obligent indiffer-
ter, ut vel in religione, vel extra servanda sint,
sive in sæculo, sive in religione sint facta, non
possunt per dispensationem simpliciter tolli a
Prælato religionis, sed hoc pertinebit ad pro-
prium Episcopum. Probatur, quia Prælatus
religionis non habet simpliciter jurisdictionem
episcopalem in novitium, sed tantum regimen
illius pro tali tempore, et propter talem finem:
ergo non potest tollere ejus vota, quatenus pro illo statu non impediunt finem illum.
Item novitus non mutavit statum simpliciter,
nec domicilium; ergo adhuc manet sub Epis-
copo suo, in his quæ absolute respiciunt perso-
nam suam; ergo ab eo pendet tam in hac quam
in similibus dispensationibus, sicut in litteris
dimissoriis, si ordinari vellet, et similibus. Et
hæc doctrina sumitur ex *Navar.*, d. cap. 12,
n. 65, et intelligenda est ex vi juris communi-
nis, nam si religio habuerit specialia privile-
gia, quæ Prælato conferant majorem potesta-
tem, illa uti poterit. Quid autem de commuta-
tione dicendum sit, si novitus ea uti velit, di-
cemus in sequentibus.

**10. A quo Prælato peregrinorum vota dis-
pensari queant.** — Ultimo interrogari potest de

bis qui iter agunt, et extra suam diœcesim
peregrinantur, a quo Episcopo possint in votis
suis dispensari, an a proprio, vel ab Episcopo
loci in quo versantur. In quo breviter dico,
quamdiu non mutatur domicilium, posse
Episcopum proprium dispensare in voto cum
suo subdito, etiamsi in alia diœcesi versetur,
quia hic actus est jurisdictionis voluntariæ, et
sine speciali solemnitate exteriori fit, et ideo
exerceri potest circa absentem, et extra terri-
torium existentem. Sicut etiam e contrario
Episcopus existens extra diœcesim potest
dispensare in votis cum suis subditis in epis-
copatu existentibus propter eamdem ratio-
nem, ut in simili de censura et ejus absolutio-
ne diximus. Addo præterea, non solum posse,
sed debere sic peregrinantem a suo proprio
Episcopo dispensationem sui voti obtinere.
Loquimur enim de proprio peregrinante, seu
iter agente, qui in alio loco nec domicilium,
nec quasi domicilium constituit, sed est in con-
tinuo transitu, vel tantum ad breve tempus ali-
bi negotiatur vel otiatur. Ille ergo nullo modo
est subjectus Episcopo alieni loci seu territorii
per se, vel in ordine ad votum, quia sola præ-
sentia localis ad hoc non sufficit, nec consuetu-
dine est introductum, nec est necessarium
(regulariter loquendo) ad subveniendum con-
scientiis, sicut est sacramentum confessionis,
et ideo non licet ab illo argumentum sumere,
de quo in proprio loco dictum est.

11. Opinatio aliorum. — Imo etiam de
his, qui per magnam anni partem alicubi ha-
bent quasi domicilium, ut sunt mercatores,
vel scholastici, dicunt multi non posse dispen-
sari in votis suis ab Episcopo loci ubi tunc
manent, sed a proprio Episcopo. Ita Abb., in
cap. *Nullus*, de Paroch., n. 4, quem sequen-
tur Angel., Sylvet. et Tabien., verb. *Domi-
cillum*. Et ratio est eadem, quia scholaris, verbi
gratia, simpliciter non est subditus Episcopi
Academie, sed solum quoad sacramenta ne-
cessaria, et ideo non potest ab eo ordinari si-
ne licentia sui Episcopi; eadem autem ratio est
de dispensatione voti. Dices: quid si necessi-
tas urgeat? Respondeo, necessitatem non dare
jurisdictionem ei qui pastor non est; erit ergo
tunc subveniendum necessitatibus ejus, qui voto
ligatus est, tanquam carenti pro tunc pastore,
qui possit cum illo in voto dispensare. Adde nul-
lam videri posse esse tam urgentem occasio-
nem quæ ad tollendum vinculum voti statim et
sine mora compellat. Nam si tantum sit aliqua
urgens occasio alicujus commoditatis humanæ,
illa non satis est ad tollendum voti vinculum,

CAPUT XII.

AN POTESTAS AD DISPENSANDUM IN VOTO DELE-
GARI POSSIT, ET AN EO IPSO CENSEATUR CON-
CESSA AD COMMUTANDUM?

**1. Delegabilis est tam potestas ad dispen-
sandum, quam ad commutandum vota.** — Di-
ximus de potestate ordinaria, dicendum se-
quitur de delegata: supponimusque hanc po-
testatem, sive sit ad dispensandum simpliciter,
sive ad commutandum, delegabilem esse,
quod est per se notum, quia eadem ratio de
illa est quæ de qualibet potestate jurisdic-
tionis. Solum oportet ut delegatio fiat ab haben-
te potestatem ordinariam, quia hoc est regu-
lariter necessarium ad delegationem; nam de-
legatus non potest subdelegare, nisi ubi hoc
ei fuerit specialiter concessum; ex parte vero
ejus cui fit delegatio, solum est necessarium
ut sit capax jurisdictionis ecclesiastice, atque
adeo ut sit clericus, non vero ut sit sacerdos,
quia hæc dispensatio extra confessionem fieri
potest, et est actus externæ jurisdictionis, licet
voluntariæ. Suppono etiam hanc delegatio-
nem fieri semper ab homine, vel per specialia
indulta aut privilegia; nam de jure communi-
ni non constat aliquam delegationem similem
esse factam.

**2. Potestas ad dispensandum in votis, ne-
cessa est, ut sit specialiter delegata.** — Unde
suppono tertio, ut hæc potestas censeatur de-
legata, non satis esse ut aliqua similis potestas
concedatur, sed necessarium esse ut in specie
detur potestas ad dispensandum in votis. Tum
quia privilegium non plus valet quam sonat;
tum quia alias non constabit de voluntate de-
legantis, a qua hæc potestas pendet; tum
etiam quia a diversis non fit illatio. Unde, li-
cit concedatur potestas ad absolvendum ab
omni casu reservato, et ab omni culpa, poena
et censura, et ad dispensandum ab irregulari-

tate, non est delegata potestas ad vota dispensanda, nisi exprimatur. Quae sunt certa et communia. Dicit autem Glossa, Extravag. 1, de Poenit. et remiss., verb. *Confitebuntur*, versus finem, per remissionem plenissimam, qua sit in auno indulgentiae, tolli omnia vota, exceptis Hierosolymitano et religionis; unde potest inferri idem esse in quocumque jubilæo plenissimo. Sed si illud verum est, non est ex vi jubilæi, ut concedit remissionem plenissimam peccatorum, sed ex peculiari concessione Papæ, quam ipse declaravit consistorialiter et privatim, ut Glossa refert, de qua concesione iterum redibit sermo in sequentibus.

3. *Dubium proponitur.* — Quamvis autem hæc principia sint certa, nihilominus, quia dispensatio, et commutatio sunt valde coniuncta, de illis sunt specialia dubia. Et primum est, an, concessa potestate ad commutanda vota, censeatur data potestas ad dispensandum simpliciter. Ratio dubitandi est, quia commutatio non fit sine dispensatione; ergo potestate ad commutationem concessa, consequenter ac necessario conceditur ad dispensationem. Hoc enim modo Innocentius, Panormitanus et alii, in c. 5 de Voto, ex potestate commutandi, quæ est in Episcopis, colligunt potestatem dispensandi. Unde Sylvester, *Votum*, 4, q. 3, dist. 2, dicit, qui habet potestatem commutandi, habere etiam dispensandi in votis, et inter hæc nec jura nec Doctores constituere discriben, quantum ad auctoritatem; sequitur Palac., in 4, d. 38, disp. 3, circa finem, § *Et sane si amicus*. Et confirmatur, quia vel talis potestas restringenda est ad commutationem in melius, vel æquale, quod valde rigorosum est; vel extenditur ad commutationem in minus, et hæc non fit sine magna dispensatione, et moraliter vix separantur, quia raro fit dispensatio sine aliqua impositione. Unde etiam sumitur conjectura, quia hac ratione videntur jura canonica indifferenter loqui de voti dispensatione et commutatione, quia loquuntur secundum id quod frequentius accidit, vel etiam convenientius est; sic autem moraliter non fit dispensatio sine aliqua commutatione; ergo verisimile est hæc indulta indifferenter uti his terminis, et dispensationem sub commutatione comprehendere. Denique confirmatur, quia potestas commutandi, ad gratiam et beneficium spectat; ergo large est interpretanda ejus concessio; ergo, etc.

4. *Resolutio.* — *Potestas commutandi non infert potestatem dispensandi.* — Nihilominus

dicendum est, concessa per delegationem potestate commutandi, non censeri concessam potestatem dispensandi in votis. Hæc est communis sententia, quam ut certam tradunt Doctores in puncto sequenti citandi, et Cordub., lib. 5 de Indulg., q. 37; et Covar., in cap. *Quamvis pactum*, 1 p., § 3, n. 4; et pro illa possunt a fortiori allegari Abb. et Rosel., dicentes, etiam in Episcopo non sequi habere potestatem dispensandi, quia habet commutandi. Et ratio est, quia commutatio et dispensatio proprie et in rigore sunt actus distincti, et commutatio est quid minus quam dispensatio; ergo non potest fieri extensio privilegii a commutatione ad dispensationem. Major constat ex terminis, quia dispensatio est pura mutatio negative, per quam extinguitur vinculum voti; commutatio non tollit vinculum, sed transfert in aliam materiam. Minor autem est per se clara, et traditur a D. Thoma, q. 88, art. 10. Consequentia denique videtur per se nota, quia hæc delegatio tota fundatur in voluntate concedentis; ex voluntate autem dandi aliquid minus, non potest colligi voluntas dandi aliquid quod longe magis est. Unde obiter colligitur differentia inter potestatem ordinariam ac delegatam. Nam in ordinaria non separantur potestas commutandi et dispensandi, quia utraque includitur in pastorali munere, et in adæquata jurisdictione illius, per modum unius simplicis potestatis necessariae ad tale munus, et de hac potestate ordinaria videtur locutus Sylv., loc. cit. Potestas autem delegata conceditur pro arbitrio delegantis; et ideo si minorem tantum exprimit, non potest censeri concedere majorem.

5. *Satisfit contrariis argumentis.* — Ad rationem autem in contrarium, respondetur dispensationem æquivoce sumi posse in praesenti; nam simpliciter sumpta significat remissionem debiti, et ita sumitur, cum distinguatur a commutatione, et sic negatur antecedens, scilicet, in omni commutatione includi dispensationem. Alio vero modo potest dici dispensatio, omnis diminutio seu lenitio rigoris debiti solvendi, et hoc modo in commutatione includitur aliqua dispensatio, quatenus quod erat præcise debitum in una specie, permittitur in alia solvi. Et sic negatur consequentia, et ita superius dixi, illationem juristarum in vi illationis non esse bonam, etiam si materialiter res vera sit. d primam confirmationem respondetur, et ex natura rei, et in usu jurium, et indultorum Pontificum, et

Doctorum omnium, illa duo esse valde distinta, nec posse accipi ut æquipollentia.

6. Quod autem ibi inquiritur, de qua commutatione intelligendum sit privilegium concedens tantum potestatem commutandi, pendet ex multis infra dicendis de commutatione; et ideo dico breviter, in rigore intelligi de commutatione in æquale, quia proprietas verborum et ratio æqualitatis hoc postulat, quando nulla major indulgentia conceditur. Dico tamen hanc æqualitatem non mathematice sed moraliter esse sumendam, ita ut prudenti arbitrio, aut nulla aut parva differentia esse credatur. Unde credendum est etiam extendi ad commutandum in dubio an sit melius id, in quo fit commutatio. Existimoque etiam habere locum, quamvis dubium sit an sit minus, dummodo non sit certum; quia quando est res dubia, parva potest esse inæqualitas, licet forte in re contingat esse aliquam; et illa censemur æqualitas moralis, quia in moralibus parum pro nihilo reputatur, et quia credibile est voluisse delegantem aliquam concedere benignitatem. Ultra hanc vero mensuram non extenditur illa potestas, et ita longe distat a potestate dispensandi. Unde patet responsio ad ultimam confirmationem. Beneficium enim principis large interpretandum est, intra verborum tamen proprietatem, et ita hic sub commutatione comprehendimus quidquid rationabiliter intelligi potest; dispensatio vero non ita potest comprehendendi.

7. *Dubium an potestas dispensandi in votis inferat potestatem commutandi.* — *Prima opinio negans.* — Superest vero aliud dubium, an e contrario concessa potestate dispensandi in votis, intelligatur concessa potestas commutandi. In quo duas invenio sententias extreme contrarias. Prima negat, quam tenet Navar., d. cap. 12, num. 79; et in Comment. de Jubil., in § *In levitica*, notab. 27, a principio; sequitur Ludovic. Lop., in tom. 1 Instr., 1 part., cap. 50; Valen., 3 tom., disput. 6, quæst. 7, punct. 7, circa finem, § *Denique*; Azor, tom. 4, lib. 11, c. 11, q. 4, et c. 28, q. 7; Sanc., 1. 8 de Matrim., disp. 7, num. 5. Fundatur hæc opinio primo, quia privilegia non plus valent quam sonant; ergo si unum tantum actum concedunt, non possunt extendi ad alium distinctum, sive sit magis, sive minus, quando unum non est pars alterius; ita vero se habent dispensatio et commutatio; ergo. Major est clara, quia etiam in naturalibus potentia ad nobiliorem actum non est potentia ad minorem, et in moralibus, cui datur

potestas ad dispensandum in irregularitate graviori, non ideo potest tollere diversam, licet minorem. Minor etiam probata jam est, quia dispensatio est ad tollendum vinculum voti; commutatio autem minime, sed transfiert vinculum ab una materia in aliam.

8. Secundo: licet potestas dispensandi videatur major, potestas ad commutandum est ex parte suscipiens difficilior, quia requirit majorem prudentiam, ut possit æqualitatem in commutatione servare. Tertio, si quis habeat utramque potestatem, et privetur potestate commutandi, non privatur eo ipso potestate dispensandi; ergo etiam e contrario, cui datur facultas dispensandi, non eo ipso datur potestas commutandi. Consequens teinet a paritate rationis. Et antecedens suaderi potest, tum quia privatio illa est odiosa, et ideo restringenda; ergo si tantum sit de inferiori actu, non debet extendi ad majorem distinctum; tum etiam quia Episcopus suspensus a collatione primæ tonsuræ, non ideo est suspensus a collatione superiorum ordinum. Tum denique quia quando jura volunt utrumque effectum facere, id exprimunt, et post commutationem addunt dispensationem, ut patet in Extravag. *Quemadmodum*, de Pœnitent. et remiss., cum similibus; ergo.

9. *Proponitur secunda opinio affirmans.* — Secunda opinio contraria antiquior et communior est, concessa potestate dispensandi in votis, concedi consequenter potestatem commutandi. Tenet Palud., 4, d. 38, quæstione 4, art. 3, concl. 5, qui aperte loquitur etiam de potestate delegata; tum quia dicit: *Quicumque et quandcumque potest in votis dispensare, quod magis est, potest commutare, quod est minus;* tum etiam quia addit: *Sed non e converso, quod non esset verum, si tantum de ordinaria potestate loqueretur.* Possunt item referri Sylvest. et Palac. supra. Sed illi loquitur de potestate ordinaria. Tenet Soto, lib. 7, q. 4, art. 3, vers. *Abbes*, ubi licet non expresse loquatur de potestate delegata, tamen dum generaliter loquitur dicens: *Potestas dispensandi eadem utique est ac commutandi*, satis comprehendit etiam potestatem delegatam; et ratio quam subjungit, quia magis est dispensare quam commutare, eumdem sensum confirmat. Et ex professo, mutando sententiam, hanc probat Ludovic. Lop., in 2 p., c. 9, de Clavibus. Tenet etiam Arag. 2, 2, q. 88, art. 12, et magis explicat q. 89, art. 9; Henr., lib. 7 de Indulg., c. 30, n. 5; et alios refert Sanc. supra. Fundatur hæc seu-

tentia primo in Regul. Jur. 53, in 6: *Cui licet quod est plus, licet utique quod est minus;* quæ ad minus verum habet in his quæ vel subordinata sunt, vel unum aliud aliquo modo includit. Ita vero comparantur commutatio et dispensatio; ergo. Secundo, quia potestas dispensandi, ad gratias seu privilegia pura et non odiosa pertinet, ut Navar. ipse in d. §, et Notab. 27, fatetur. Et ideo est recepta sententia (de qua, Deo dante, in materia de Legibus), talem potestatem esse ample interpretandam, imo et largissime, tanquam beneficium principis; ergo etiam potestas dispensandi in votis sic interpretanda est; ergo debet extendi ad commutationem. Tertio, quia cui conceditur ut possit remittere totum debitum, multo magis conceditur ut partem remittat; sed hoc fit per commutationem; ergo.

10. *Approbatur secunda opinio, et amplius confirmatur.* — Hæc posterior sententia iudicio meo est non solum practice probabilis et secura, sed etiam in omni rigore vera; imo, si prior opinio distinctius evolvatur, et ad particularia applicetur, non video quomodo possit solida ratione et constanter defendi. Tres enim tantum sunt modi commutationum, scilicet in melius, in minus, et in æquale; sed ostendemus potestatem dispensandi in voto posse omnes has commutations exercere; ergo simpliciter est potestas commutandi, et aliquid amplius. Probatur minor; nam cætera clara sunt. Et primo de commutatione in melius, communis opinio fert propria auctoritate fieri posse; quis ergo dubitare potest quin fieri possit ab habente potestatem dispensandi? Imo, licet teneamus esse necessariam auctoritatem Prælati ad talem commutationem, illa communicata est sufficienter per talem potestatem. Nam ibi duo in virtute fiunt: unum est, auferre vinculum voti a tali materia, et hoc facere potest qui potest dispensare, nam potest auferre simpliciter; ergo multo magis a tali materia. Aliud est transferre illud vinculum in aliam materiam dignorem, et ad hoc non est necessaria specialis jurisdictio, sed sufficit si vovens acceptet tale onus, quod in omni commutatione supponendum est, per quamcumque potestatem fiat, ut constat.

11. Denique ex aliis membris hoc constabit a fortiori, nam per potestatem dispensandi potest votum commutari in minus; ergo multo magis poterit in majus, quia melius agitur Dei negotiū, et securius, ac in majorem fa-

vorem voti. Hoc ergo antecedens, quod erat secundum membrum supra positum, fatentur expresse Azor et Sancius. Et probatur optime, quia habens potestatem dispensandi non cogitur pure relaxare votum, sed potest impone aliquod onus, licet minus; hoc autem est commutare in minus, vel, ut alii loquuntur, partim relaxare, partim commutare; ergo. Major patet, tum quia (ut Cajetanus notat, dicto art. 12, et omnes consentiunt), regula riter est melius non relaxare votum pure, sed miscere semper aliquam commutationem, quia sic certius est non errari. Tum quia Pontifex ordinarie ita facit, quando dispensat, et fere ita loquuntur jura. Sed credendum est, enī, qui delegat alteri potestatem dispensandi, concedere illi, ut meliori et securiori modo illa utatur; ergo non cogit illum ad dispensandum pure, sed meliori modo quo id fieri possit; ergo si ipse judicet expedire, commutationem miscere, potest facere ex vi illius potestatis. Tandem hoc convincit ratio facta; quia qui potest totum remittere, potest etiam partem; sed qui habet potestatem dispensandi potest totum remittere, et commutando in minus solum remittit partem; ergo potest hoc facere ex vi ejusdem potestatis.

12. Venio ad tertium membrum de commutatione in æquale, quod non video qua doctrinae consecutione negari possit ab his auctoribus; nam qui commutat in æquale, minus dispensat quam qui commutat in minus; ergo multo facilius potest id facere ex vi ejusdem potestatis. Probatur consequentia: quia illæ duæ actiones continentur sub eodem genere commutationis, et in his certa est regula, quod qui potest id quod magis est, potest etiam quod est minus. Sed fortasse negabunt commutationem in æquale esse dispensationem. Verumtamen aut loquimur juxta sententiam dicentem commutationem in æquale posse fieri privata auctoritate, et sic verum est non miseri dispensationem; sic tamen multo magis poterit fieri commutatio, si per votum petatur ab habente potestatem dispensandi. Illi ergo auctores contrarium supponunt, quod et verius est, ut dicemus. Sic autem probatur ibi miseri dispensationem, quia votum obligat ad persolvendum in specie id quod promissum est, nisi aliquo modo obstet meliori bono; sed hæc obligatio relaxatur per illam commutationem; ergo est illa quædam dispensatio partialis in voto, et in hoc est æqualis hæc commutatio commutationi in minus, ut constat. Quatenus vero imponit onus

æquale, minus relaxat, et ad hoc non est necessaria specialis potestas, ut supra dicebam, sed per solam prudentiam, acceptante debito-re, fieri potest. Unde pertinet potius ad fidem usum potestatis dispensandi, quam ad majorem vel distinctam potestatem. Igitur in præsenti habet locum illa ratio, quod hæc est veluti pars comparata ad dispensationem simpliciter; ergo continetur sub potestate ad tun, seu ad dispensationem simpliciter.

13. Unde concluditur generalis ratio assertionis: quia omnis commutatio est dispensatio voti secundum quid, et in tautum est ad illam necessaria potestas superioris, in quantum involvit aliquid dispensationis voti; ergo talis potestas continetur in potestate dispensandi votum, tanquam secundum quid in simpliciter, seu tanquam pars in toto. Declaratur et confirmatur, quia potestas ad dispensandum semper requirit ad usum suum justam causam; unde si non est causa sufficiens ad dispensandum pure, sit vero ad commutationem in aliquid minus, non solum poterit, sed etiam debet dispensator ita dispensare; ergo si causa sit minor, sufficiat vero ad relaxandum vinculum quoad determinationem ad talem materiam, compensando illam cum alia æquali, poterit id facere, et tenebitur, si velit sua uti potestate. Probatur consequentia, quia servatur eadem proportio potestatis ad actionem et causam; nam, sicut simpliciter se habet ad simpliciter, ita secundum quid ad secundum quid. Confirmatur, quia si quis habeat potestatem eligendi confessorem, qui secum in voto dispensem, non excedet privilegium suum, si a confessore solum postulet commutationem, imo cedet ex parte suo juri, et moderatissime utetur privilegio; ergo signum est sub dispensatione commutationem comprehendendi, licet nou convertatur.

14. *Fit satis fundamentis opposite sententiæ.* — *Ad primum.* — Sed hoc evidentius fiet respondendo ad fundamenta contrariæ sententiæ. Ad primum, nego dispensationem simpliciter et commutationem voti differre tanquam magis et minus diversorum generum; nam differunt ut pars et totum, vel sicut secundum quid et simpliciter sub eodem genere dispensationis. Nam ostendi omnem commutationem etiam in æquale esse dispensationem quamdam vinculi, saltem quoad determinationem ad talem speciem solutionis. Unde nihil refert quod non omnino relaxet vinculum; satis enim est quod aliquam obligationem illius auferat. Praeterquam quod dici potest, unum vinculum tolli,

et quoad hoc esse dispensationem, et aliud loco illius substitui, et hinc fieri ut non sit dispensatio simpliciter, sed secundum quid. Ut in promissione humana, si promisi equum, teneor in specie implere. Unde si creditor remittat illum rigorem, et sit contentus pretio, aliqualem remissionem facit, quæ ab eodem dominio procedit, quo posset totum remittere, si vellet. Ita ergo in præsenti, qui posset remittere totum, dispensando simpliciter, si causa subasset, potest remittere rigorem illum, et contentus esse æquivalente solutione. Unde si potestas delegaretur sub generalioribus verbis, ut ad tollendum vel remittendum obligationem votorum, sine dubio utrumque modum comprehenderet, ergo signum est per commutationem tolli et remitti voti obligationem aliquo modo, et sub ea ratione sub dispensatione comprehendendi.

15. *Ad secundum, difficilius esse discernere de causa integra dispensationis quam facere commutationem in voto.* — *Ad secundum imprimis nego assumptum.* Nam difficilius est judicare, et discernere an causa sit sufficiens ad integrum dispensationem, quam facere commutationem quamecumque, etiam arbitrium ferendo de æqualitate. Et ideo si quis est idoneus, ut ei conferatur potestas dispensandi, sine dubio reputari debet idoneus, ut detur ei potestas commutandi. Deinde, dato antecedente, negatur consequentia; imo dico inde inferri, melius et securius fieri commutationem in æquale per potestatem dispensandi, quam per potestatem commutandi præcisam, quia in hac posteriori est illa necessitas et difficultas attingendi æquale; in illa vero non est talis necessitas, et ideo si fiat mediocris diligentia ad imponendum æquale onus, sufficit; nam si quidpiam defuerit, supplebitur per potestatem dispensandi. Unde licet fingamus non intervenire causam, nisi ad commutationem æquale faciendam, sufficit illa moralis diligentia, ut licita et valida sit commutatio, quamvis fortasse in re non attingatur æqualitas, quia hæc cause et actiones moraliter expendendæ sunt, non mathematicæ, quod infra ostendemus procedere in omni commutatione, multo vero magis in ea quæ fit per potestatem dispensandi.

16. *Suspensus ab usu commutandi vota, suspenditur etiam ab usu dispensandi.* — *Ad tertium nego antecedens;* quin potius suspensus ab usu commutandi vota, suspenditur etiam ab usu dispensandi; nam ex materia de suspensione constat, suspensum ab inferiori

actu suspendi etiam a superiori, si cum inferiori necessariam connexionem habeat, vel illum includat; sic suspensus a diaconatu censetur suspensus a sacerdotio, licet non e converso. Ita ergo in praesenti suspensus a commutando, eo ipso est suspensus a dispensando, quia si prohibetur illi minor dispensatio, ergo a fortiori major. Item qui prohibetur commutare, prohibetur auferre vinculum voti a tali materia; ergo multo magis prohibetur auferre simpliciter. Item qui prohibetur commutare, prohibetur commutare in minus, quia hoc quoddam commutare est, et absoluta prohibitio generis comprehendit omnes species, ut ex materia de suspensione constat; ergo prohibetur dispensare, cum vix possit fieri dispensatio sine mixtione alicujus commutationis. Estenim incredibile prohiberi optimum et moralem modum dispensandi, et relinqui liberam potestatem dispensandi pure, et sine tali moderatione. Neque haec est ampliatio rigoris seu poenae, sed est explicatio eorum quae tacite involvit. Unde e contrario ex vi illationis non valebit consecutio: Suspenditur quis ab actu dispensandi; ergo ab actu commutandi. Quia non ita involvitur dispensatio simpliciter in secundum quid, neque totum in parte, sicut e converso; et ita responsum est ad primam probationem. Ad secundam dicitur, id, quod assumitur de Episcopo suspenso ad minores ordines conferendos, non esse suspensum a collatione majorum, non esse certum, sed dubium. Deinde dico nou esse simile, quia illi actus non ita comparantur, ut major includat minorem, sed tantum quod supponat illum. Unde ex parte conferentis non habent essentiali ordinem, sed tantum ex parte recipientis. Ad tertiam respondet, in illis juribus vel indultis distincte poni commutationem et dispensationem ad majorem claritatem, et ad tollendam opinionum ambiguitatem. Superrat hoc loco dubium, an haec potestas delegata extendatur ad reservata. Sed quia supponit cognitionem votorum reservatorum, infra commodius tractabitur.

CAPUT XIII.

AN FACULTAS DISPENSANDI VEL COMMUTANDI VOTA
RESTRINGATUR AD EMISSA, VEL EXTENDATUR
AD EMITTENDA?

1. Diximus de facultate delegata, et actu ejus; nunc superest explicanda materia ejus; et quia quando illa est certa et determinata in

particulari, nullam habet dubitationem, ideo hic solum agimus de facultate generaliter concessa. Et primum occurrebat quæstio, an sub illa comprehendantur vota reservata; sed quia de votis reservatis infra agendum est, illic eam reservamus. Supponimusque sub tali concessione comprehendi quælibet vota non reservata Papæ, quæ Episcopalia dici solent, sive concessio contineat expresse distributionem omnium votorum, sive sit absolute ad vota dispensanda, quia in his votis nulla est ratio diversitatis, et in talibus formulis concessionum indefinita æquivalet universalis, cum non possit habere alium legitimum sensum, quia alias materia concessionis esset indeterminata, et incerta, cum non sit major ratio de una quam de alia. Dices: possent intelligi excepta vota reservata Episcopis, sicut in easibus vel censuris reservatis dicitur. Respondet non esse simile, quia non sunt vota proprie reservata Episcopis, sed omnia vota sunt episcopalis jurisdictionis per se, et jure ordinario, ut supra dixi; et ideo quando delegantur vota, eo ipso delegantur vota Episcopalia, ac subinde fit delegatio cum indifferencia, et universalitate ad omnia, si nullum vatum expresse excipiatur. Quod interdum fieri solet, ut Innocentius VIII, in facultate concessa Minoribus, exceptit peregrinationum vota quæ duas dietas excederent, et tunc exceptio etiam confirmat concessionem quoad cætera omnia.

2. De hac ergo facultate, si sit perpetua, clarum est extendi ad omnia tempora, utpote in privilegiis concessis religiosis. Contingit autem dari pro certo tempore, et tunc etiam constat dari propter vota, quæ jam sunt emissæ, quando illa conceditur, quia hoc satis expresse in talibus rescriptis dicitur, et ad hoc maxime ordinantur. Imo idem certum est de votis emissis ante promulgationem seu applicationem privilegii, etiamsi fuerint emissæ post concessionem Romæ factam; verbi gratia, conceditur Bulla Cruciate Romæ, ante duos vel tres annos; promulgatur autem hic hodie, et conceditur pro uno anno: clarum est vota emissæ ante promulgationem, posse commutari per talem Bullam, tum quia simpliciter præcedunt tempus concessionis, ut incipit habere effectum; tum etiam quia alias si concessio esset valde antiqua, ut in Bullis confraternitatum, et similibus, gratia esset nullius momenti. Itaque de illo tempore nulla est controversia inter auctores.

3. *Difficultas quæstionis.* — *Prima opinio.*

CAP. XIII. AD QUÆ VOTA EXTENDATUR FACULTAS DISPENSANDI, ETC.

1103

— *Secunda opinio.* — Dubium ergo est de votis emissis intra tempus, pro quo fit concessio, ut in exemplo positio de Bulla Cruciatæ, est difficultas de votis factis in discursu anni pro quo conceditur, et in Jubilæo, verbi gratia, quod intra quindecim dies obtainendum est, de votis in illis metis emissis, ut potest contingere. Prima opinio asserit, intelligenda esse talia indulta de solis votis antea emissis, quia incongruum est ut ante emissa vota detur facultas obtainendi dispensationem ab illis. Tenant Soto, d. q. 4, art. 3; et Cordub., in Sum. Hispan., q. 149, qui in hoc constituant differentiam inter vota et censuras, seu casus reservatos, quia dispensatio votorum (ait Soto) non spectat ad forum poenitentiæ, sicut absolutio a censuris vel culpis; sed est specialis facultas, quam Pontifex concessit, ac si tunc vovens dispensationem postulasset. Secunda opinio distinguit inter potestatem dispensandi et commutandi, et de priori fatetur cum Soto, non extendi ad vota emissa in tempore concessionis. De potestate autem commutandi dicit contra Sotum, extendi etiam ad hæc vota. Ita tenuit idem Cordub., lib. 5 de Indulg., q. 37, et sequitur Ludovic. Lop., 2 p., cap. 9, sub tit. de Clavib., solumque fundantur, quia commutatio facilius conceditur, cum non tollatur simpliciter vinculum voti, et ita in illa cessat congruitas, quam Soto consideravit.

4. *Omnia vota emissa etiam intra tempus concessionis possunt dispensari, ac commutari illi cui concessa est dispensatio.* — Veritas tamen est, sub talibus concessionibus comprehendendi omnia vota, quibus ligatus est qui dispensatur, eo tempore quo fit dispensatio ab habente potestatem delegatam, quocumque tempore prius fuerint emissæ, etiamsi primo die præcedente sint facta, ut sic rem declarerem. Ita docet et optime confirmat Navar., d. c. 12, n. 8; et Comment. de Jubilæo, notab. 24, n. 4 et 5. Probatur ex forma concessionis, quæ est, verbi gratia, ut confessor possit commutare omnia vota quæ poenitens habuerit; sed hæc universalis concessio non est determinanda nisi ad vota, quæ tunc habet cum commutationem petit; ergo. Probatur minor, quia illa concessio, quatenus est potestas dispensandi, est gratia, favor et beneficium principis; ergo non est restringenda, sed potius amplianda, quantum verba propriissime intellecta patiuntur; illa autem verba propriissime recipiunt hunc secundum sensum, ut est per se notum; ergo. Secundo, quia, ut verba admittant illam restrictionem quam alii fin-

gunt, oportet aliquid addere vel subintelligere in verbis, quod fieri non debet, alias pro libito posset quis aliam additionem et limitationem excogitare, si fortasse sibi congruae videantur.

5. Tertio, in multis privilegiis hujusmodi est moraliter impossibilis illa additio, vel clare contra intentionem concedentis; ut si per Bullam confraternitatis alicuius conceditur illa gratia omnibus confratribus, sine dubio non conceditur pro votis tantum emissis ante ingressum et receptionem in confratrem, sed multo magis pro his quæ emiserit, quamdiu fuerit confrater; idem est in religiosis et similibus. Idem ergo est de Bulla Cruciatæ (de qua specialiter loquitur Soto), nam si conceditur pro uno anno, verbi gratia, eamdem proportionem servat ad illum annum, quam servaret ad totam vitam, si pro tota concederetur; non ergo valet tantum ad commutationem votorum emissorum ante receptionem vel promulgationem Bullæ, sed etiam ad omnia quæ in discursu illius anni emittentur, si intra eumdem annum dispensatio vel commutatio eorum petatur; sicut si esset concessio pro decem annis, ad omnia vota in illis facta extenderetur, et si pro tota vita, ad omnia futura in discursu vitæ; est enim eadem proportio et ratio, nam si in diuturno tempore non est necessaria illa restrictio, cur erit in breviori? Quarto, urget illa ratio, quod potestas absolvendi a censuris et casibus reservatis extenditur ad futura; ergo et potestas dispensandi et commutandi. Patet consequentia, quia nulla ratio differentiæ assignatur. Nam quod Soto ait, solutionem a casibus pertinere ad forum poenitentiæ, aliam vero esse facultatem specialem, quid refert ad causam? Nam esto hoc ita sit, nihilominus forma concessionis est æque indefinita vel universalis; nec magis est necessaria limitatio in una quam in alia, nec est alia ratio congruitatis, ut statim declarabitur.

6. Atque hæc rationes concludunt non esse verisimilem distinctionem secundæ opinionis. Primo, quia rationes factæ eamdem vim habent in dispensatione, ut facile applicanti patet. Secundo, quia si concessio dicat expresse, ad commutandum et dispensandum in votis, incongruum valde esset unam partem intelligere cum restrictione de votis uno tempore factis, et aliam sine limitatione de præteritis et futuris, quia hoc ostendit voluntariam esse additionem, et non esse fundatam in verbis; ergo idem est, etiamsi dispensatio